پژوهش در حیطه کودکان استثنایی ۱۸/ سال پنجم، شماره ۴، زمستان ۱۳۸۴/۴۶۴-۴۵۱
Research on Exceptional Children, Winter 2006,Vol.18, No. 4, 451-464

رابطه برخی عوامل با نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی دانش‌آموزان دیرآموز در مدارس تلفیقی

*علی اکبر ویسمه**

(دریافت:۸ / ۹ / ۸۴ تجدید نظر: ۱۰/۱۹ /۸۴ پذیرش نهایی: ۳/ ۱۲ / ۸۴)

چکیده

پژوهش حاضر، به منظور بررسی رابطه برخی عوامل با نگرش معلمان دانش‌آموزان دیرآموز در مدارس تلفیقی وبا استفاده از روش تحقیق همبستگی و بر روی ۱۵۴ نفر از معلمان(۱۴۱ نفر زن و ۱۳ نفر مرد)تلفیقی شهر تهران که به صورت نمونه برداری در دسترس انتخاب شده بودند، به اجرا درآمد.ابزار پژوهش عبارت بود از نگرش سنج محقق ساخته معلمان.نتایج نشان داد که ۴۱/۶ درصد از معلمان مورد بررسی نگرش منفی نسبت به آموزش تلفیقی دانش‌آموزان دیرآموز داشته‌اند.با استفاده از ضریب توافق C پیرسون مشخص شد که بین دو متغیر سابقه تدریس و تحصیلات معلمان با نگرش شان نسبت به آموزش تلفیقی همبستگی معنی‌داری وجود ندارد. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون لوجستیک نشان داد که بین نظر معلمان به "میزان تناسب محتوای کتب درسی با شرایط ذهنی دانش‌آموزان دیرآموز "و"مشکلات ارتباطی آنها"با نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی رابطه معنی‌داری وجود دارد.نهایتا تحلیل رگرسیون لوجستیک نشان داد که رابطه متغیرهای مورد بررسی دیگر (سابقه تدریس معلمان،تحصیلات معلمان و تعداد کل دانش‌آموزان حاضر در کلاس) با متغیر ملاک این پژوهش(نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی) معنی‌دار نیست.

واژه‌های کلیدی :*دانش‌آموز دیرآموز، آموزش تلفیقی، نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی*

* پژوهشگر پژوهشگاه علوم انسانی، فرهنگ و مطالعات اجتماعی جهاد دانشگاهی (Email: aavismeh@yahoo.com)

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-19]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1384.5.4.4.6]

مقدمه

در بسیاری از کشورها آموزش و پرورش به این سمت سوق داده می شود که تا حد امکان دانش‌آموزان دارای مشکلات خاص همچون دانش‌آموزان مرزی به مدارس عادی راهنمایی شوند و در مدارس عادی مانند دیگر دانش‌آموران بدون مشکل به تحصیل اشتغال داشته باشند زیرا در آن صورت هم از امکانات عمومی و آموزش و پرورش عادی بهره مند می شوند و هم تحت تاثیر بر چسب استثنایی بودن و متفاوت بودن، قرارنمی‌گیرند. این عمل که در اصطلاح فنی عادی‌سازی[1]،یکپارچه سازی[2]،و یا آموزش فراگیر[3] نام گرفته است ، ساده نیست و بعضا با مسایل و مشکلات خاصی توام است.

نتایج پژوهشی که توسط مینایی و ویسمه(۱۳۸۰)در تهران صورت گرفت نشان داد که دانش‌آموزان کم شنوای تلفیقی در مدارس عادی با مشکلات خاصی روبرو بودند که از آن میان می‌توان به کیفیت نا مطلوب خدمات معلم رابط، نگرش والدین دانش‌آموزان تلفیق شده، پایین بودن سطح تحصیلات معلم، عدم رضایت شغلی معلم، سابقه پایین معلم و کمبود خدمات توانبخشی اشاره نمود.

در سال تحصیلی ۷۲-۷۳ بعد از اجرای طرح سنجش کودکان آماده ورود به دبستان که یکی از پیامدهای آن تشخیص و جایگزینی دانش‌آموزان دیرآموز برای اقدامات آموزشی، پرورشی و بازپروری بود، منجر به تشکیل کلاسهای ضمیمه جهت این دانش‌آموزان در کنار کلاس‌های عادی در مدارس عادی شد. این کلاس‌ها به صورت آزمایشی با هدف کیفیت مطلوب‌تر آموزشی به مدت دو سال در چند شهر ایران تشکیل شد. در سال تحصیلی ۷۵-۷۴ این تلفیق دنبال شد و پس از گذشت پنج سال به دلیل بروز مشکلاتی از قبیل افزایش هزینه‌ها، مشکلات فضای آموزشی، ایاب و ذهاب دانش‌آموزان و عوارض منفی عاطفی این نوع جداسازی کلاسی، این روند متوقف گردید و بالاخره در سال تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ با تسهیلاتی ویژه، وزارت آموزش و پرورش تصمیم گرفت ادغام دانش‌آموزان دیرآموز را در کلاسهای عادی و همراه با سایر همسالان دنبال نماید.(تات و هوسپیان،۱۳۷۹)

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-19]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1384.5.4.4.6]

حضور دانش‌آموزان مرزی در کلاس‌های عادی موضوعی است که مورد توجه دست‌اندرکاران آموزش و پرورش در سراسر جهان بوده است و محققان کشورهای مختلف نیز در این زمینه تحقیقات بسیاری را انجام داده اند. مثلا اپدال[۴] (۲۰۰۱) به بررسی نگرش معلمان عادی در مورد آموزش تلفیقی پرداخت و به این نتیجه رسید که ۶۰٪ از معلمان با چنین روشی موافق بودند. در عین حال که بسیاری از آنها اظهار داشتند که سبک معماری مدارس عمومی با توجه به نیازهای کودکان استثنایی باید تغییر یابد.

دانش‌آموزان دیرآموز، در کلاس‌های عادی به میزان قابل ملاحظه‌ای روابط منفی با همسالان خود را تجربه می‌کنند و به نظر می‌رسد که در این موقعیت‌ها مورد غفلت واقع می‌شوند. آنها همچنین از ازدیاد دانش‌آموزان در کلاس در رنج می‌باشند (تاکالا[۵]،۱۹۹۷).

اوا[۶] (۲۰۰۳)گزارش کرده است که عدم پذیرش شاگردان دیرآموز از طرف همسالان عادی به دلیل ضعف در عملکرد تحصیلی نیست، بلکه به این دلیل است که آنها کلاس را به هم می ریزند، کودکان بد و گستاخی هستند،دشنام می دهندو در گیر می‌شوند.

تقریبا نیمی از معلمان مورد بررسی در تحقیق تاکالا(۱۹۹۷) در فنلاند معتقد بودند که آنها به خوبی می‌توانند از پس آموزش دانش‌آموزان تلفیقی بر آیند.۳۴ درصد از معلمان نگرش مثبتی به آموزش تلفیقی داشتند و ۲۸ درصد نسبت به فواید این برنامه شک داشتند.

یافته‌های پژوهشی آنه[۷] (۲۰۰۲) نشان داد که ۷۲٪ از معلمان، آموزش تلفیقی را برای معلم‌ها تحمیلی می‌دانند و معتقدند دانش‌آموزان استثنایی در مدارس عمومی مشکلات بزرگی دارند و بهتر است در مدارس استثنایی به تحصیل بپردازند.

داشتن دانش واقعی و درست در زمینه دانش‌آموزان استثنایی و آموزش آنها، می‌تواند عاملی مؤثر بر نوع نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی باشد. نائور و میلگرام[۸] (۱۹۸۰) به این نتیجه دست یافتند که برنامه آموزشی پیش از خدمت، اطلاعات در مورد کودکان استثنایی را افزایش می‌دهد و نگرش عمومی نسبت به آنها را بهبود می‌بخشد. اگر چه برخی از مربیان بر اهمیت تجربه مستقیم با کودکان استثنایی

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-19]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1384.5.4.4.6]

در تغییر نگرش‌های قالبی و منفی تأکید می‌ورزند.(بگاب[۹]، ۱۹۷۰- هرینگ، اشترن و کروئیک شنگ[۱۰]، ۱۹۵۸، نقل از نائور و میلگرام، ۱۹۸۰)

به طور خلاصه هدف این پژوهش عبارت است از :

بررسی عوامل مؤثر بر نگرش معلمان نسبت به دانش‌آموزان مرزی در مدارس تلفیقی، به عبارت دیگر، این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال است که:

اولاً معلمان این مدارس چه نگرشی نسبت به آموزش تلفیقی کودکان مرزی دارند؟

ثانیاً، عوامل مؤثر بر این نگرش کدامند؟

منظور از مدارس تلفیقی، مدارسی هستند که یک یا چند دانش‌آموز مرزی یا دیرآموز در آنها مشغول به تحصیل هستند.

سؤالات تحقیق

۱) معلمان دانش‌آموزان مرزی، نسبت به تلفیق آنها با دانش‌آموزان عادی چه نگرشی دارند؟

۲) آیا بین سابقه تدریس معلمان و نگرش آنها نسبت به آموزش تلفیقی رابطه وجود دارد؟

۳) آیا بین تحصیلات معلمان و نگرش آنها نسبت به آموزش تلفیقی رابطه وجود دارد؟

۴) آیا بین نظر معلمان نسبت به میزان تناسب محتوای کتب درسی با شرایط ذهنی دانش‌آموزان مرزی و نگرش آنها نسبت به آموزش تلفیقی رابطه وجود دارد؟

۵) آیا بین تعداد کل دانش‌آموزان حاضر در کلاس و نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی رابطه وجود دارد؟

۶) آیا بین نظر معلمان نسبت به مشکلات ارتباطی دانش‌آموزان مرزی و نگرش آنها نسبت به آموزش تلفیقی رابطه وجود دارد؟

روش

روش تحقیق حاضر،روش تحقیق همبستگی است.

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-19]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1384.5.4.4.6]

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه گیری

جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه معلمان تلفیقی شهر تهران هستند که در سال تحصیلی۸۴-۸۳ در مقطع ابتدایی مشغول به تدریس بودند. برای انتخاب نمونه، ابتدا از بین مناطق نوزده گانه شهر تهران،پنج منطقه به صورت تصادفی انتخاب شد. با استفاده از روش تمام شماری کلیه معلمان تلفیقی این مناطق انتخاب شدند. تعداد کل آزمودنیهای این پژوهش ۱۵۴ نفر بودند.

جدول ۱- توزیع فراوانی معلمان دانش‌آموزان مرزی به تفکیک جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
زن	۱۴۱	۹۱/۶
مرد	۱۳	۸/۴
جمع	۱۵۴	۱۰۰

همان‌گونه که از جدول فوق بر می‌آید تعداد کل معلمان مورد بررسی ۱۵۴ نفر می‌باشد که از این تعداد ۱۴۱ نفر زن (یعنی ۹۱/۶ درصد) و ۱۳ نفر مرد (۸/۴ درصد) بوده‌اند.

یادآوری می گردد که آمار دقیق دانش‌آموزان مرزی حاضر در مدارس عادی در هیچ جایی درج نشده است ولی بنا به گفتهٔ مسئول آموزش تلفیقی دانش‌آموزان مرزی، حدود ۵۰۰ دانش‌آموز مرزی در مدارس عادی شهر تهران مشغول به تحصیل اند. معلمان مورد بررسی در پنج پایه ابتدایی مشغول به تدریس بوده اند.

ابزار پژوهش

متناسب با سؤالات پژوهش، یک پرسشنامه نگرش سنج طراحی گردید. این پرسش‌نامه شامل دو قسمت می‌باشد: قسمت اول جهت جمع‌آوری اطلاعات جمعیت

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-19]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1384.5.4.4.6]

شناختی و قسمت دوم به منظور بررسی نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی تنظیم گردید.

در قسمت اول این پرسش‌نامه مواردی همچون میزان تحصیلات، تعداد دانش‌آموزان حاضر در کلاس، سابقه تدریس و پایه تدریس ذکر گردیده است و قسمت دوم آن دربرگیرنده ۱۵ گویه است که با هدف بررسی نگرش معلمان تدوین شده است. این گویه‌ها، براساس پرسشنامه‌های موجود و مصاحبه با بیست تن از معلمانی که با دانش‌آموزان مرزی در ارتباط بودند، بدست آمده است و به تأیید چهار کارشناس رسیده است. گویه‌های شماره‌های ۱۶ تا ۱۹، به منظور بررسی نقطه نظرات معلمان در مورد محتوای کتابهای درسی، استفاده از ابزار کمک آموزشی و تناسب فضای کلاس با تعداد دانش‌آموزان تهیه شده است و از گویه‌های شماره ۲، ۶ ، ۹، ۱۰ و۱۲ به منظور بررسی نقطه نظرات معلمان در مورد مشکلات ارتباطی دانش‌آموزان استفاده شده است. این عبارات براساس مقیاس درجه‌بندی ۵ امتیازی لیکرت تدوین گردید. ضریب همسانی درونی ۱۵ گویه مقیاس با استفاده از فرمول آلفای کرنباخ برآورد گردید که مقدار آن برابر با ۸۴٪ است.ضریب پایایی مقیاس با روش دو نیمه کردن گاتمن ۷۳ ٪به دست آمد.

در این مقیاس، تناسب گویه‌های مثبت ومنفی رعایت شد که این امر به پایین آمدن خطاهای ناشی از آمایه پاسخ مقبولیت اجتماعی، آمایه پاسخ تصدیق و توافق با عبارات-بدون توجه به محتوای آن-بنا به نظر کلاین[11] (۲۰۰۰)پایین خواهد آمد(نقل از مینایی و ویسمه،۱۳۸۰).

شیوه اجرا

پس از تنظیم نهایی ابزار پژوهش، جهت اخذ مجوز به سازمان آموزش و پرورش تهران مراجعه گردید با دریافت معرفی نامه از سازمان و پس از آن مناطق مختلف آموزش و پرورش تهران، با کلیه مدارس ۵ منطقه منتخب، به صورت تلفنی ارتباط برقرار شد. در مرحله بعد به آن دسته از مدارسی که دانش‌آموز مرزی داشتند مراجعه شد و ابزار مورد نظر در اختیار معلمان قرار گرفت. پس از تکمیل پرسشنامه توسط معلمان، نسبت به جمع آوری آنها اقدام گردید.

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-19]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1384.5.4.4.6]

یافته‌ها

یافته‌های این پژوهش در دو قسمت ۱) توصیفی و ۲) استنباطی ارایه می‌گردد:

۱)**تحلیل توصیفی**: ابتدا توزیع فراوانی میزان تحصیلات معلمان دانش‌آموزان مرزی در قالب جدول ارایه می‌گردد:

جدول ۲- توزیع فراوانی معلمان دانش‌آموزان مورد بررسی به تفکیک سطح تحصیلات

شاخصهای آماری / میزان تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی نسبی	درصد فراوانی تراکمی
دیپلم	۶۵	۴۲/۲	۴۴/۲
فوق دیپلم	۵۴	۳۵/۱	۷۷/۳
لیسانس	۳۵	۲۲/۷	۱۰۰
جمع	۱۵۴	۱۰۰	—

با توجه به داده‌های جدول ۲، ۶۵ معلم دارای مدرک دیپلم (۴۲/۲درصد)۵۴ معلم دارای مدرک فوق دیپلم (۳۵/۱درصد)و۳۵معلم دیگر دارای مدرک لیسانس بوده‌اند (یعنی ۲۲/۷درصد).قابل یادآوری است که مدرک ۷۷/۳درصد از معلمان مدرکی پایین‌تر از لیسانس داشته اند.

متغیر مورد بررسی دیگر در این پژوهش،متغیر سابقه تدریس بوده است که در زیر به آن اشاره می‌شود.

جدول ۳- توزیع فراوانی معلمان به تفکیک سابقه تدریس

شاخصهای آماری / سابقهٔ تدریس	فراوانی	درصد فراوانی نسبی	درصد فراوانی تراکمی
تا ۵ سال	۳	۱/۹	۱/۹
بین ۶ تا ۱۰ سال	۴۷	۳۰/۵	۳۲/۵
بین ۱۱تا ۱۵سال	۶۱	۳۹/۶	۷۲/۱
۱۵سال و بالاتر	۴۳	۲۷/۹	۱۰۰
جمع	۱۵۴	۱۰۰	—

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-19]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1384.5.4.4.6]

داده‌های جدول ۳ حاکی از آن است که ۳۹/۶ درصد از معلمان مورد بررسی (بالاترین درصد) دارای سابقه ای بین ۱۱ تا۱۵ سال بوده اند و تنها ۱/۹ درصد آنها سابقه‌ای کمتر از ۵ سال داشته اند. در ادامه، نتایج توصیفی مربوط به وضعیت نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی ارایه می‌گردد.

درجدول ۴، به بررسی تعداد و فراوانی دانش‌آموزان (اعم از عادی و مرزی)حاضر در کلاس آورده شده است. به عبارت دیگر این جدول نشان می‌دهد که در کلاسی که دانش‌آموزان مرزی تلفیق شده‌اند، درمجموع چند دانش‌آموز مشغول به تحصیل هستند.

جدول ۴- توزیع فراوانی تعداد دانش‌آموزان کلاسی که کودکان مرزی را در خود جای داده‌اند.

تعداد دانش‌آموزان کلاس	فراوانی	درصد فراوانی نسبی	درصد فراوانی تراکمی
۲۰-۲۵ نفره	۴	۲/۵	۲/۵
۲۶-۳۰نفره	۲۹	۱۹/۱	۲۱/۶
۳۱-۳۵نفره	۶۵	۴۲/۳	۶۳/۹
۳۶-۴۰نفره	۳۴	۲۲/۱	۸۶
۴۱نفره به بالا	۳	۲	۸۸
نا مشخص	۱۹	۱۲	۱۰۰

همان‌گونه که از جدول فوق برمی‌آید،۴۲/۳ درصد از کلاس‌هایی که دانش‌آموزان مرزی در آنها مشغول به تحصیل هستند ۳۵-۳۱ نفره هستند. ۲۲/۱ درصد از این کلاس‌ها، نیز ۴۰-۳۶ نفره هستند و درصد کمی از این کلاس‌ها (۲/۵ درصد)۲۵-۲۰نفره بوده‌اند.در مجموع ۶۶/۴ درصد دانش‌آموزان در کلاس‌های۳۱ نفره به بالا تحصیل می‌کنند.

در جدول ۵، به وضعیت نگرش معلمان به آموزش تلفیقی دانش‌آموزان مرزی پرداخته می‌شود:

جدول ۵- توزیع فراوانی معلمان موردبررسی به تفکیک سطوح نگرش نسبت به آموزش تلفیقی دانش‌آموزان مرزی

سطح نگرش	فراوانی	درصد فراوانی نسبی
منفی	۶۴	۴۱/۶
مثبت	۹۰	۵۸/۴
جمع	۱۵۴	۱۰۰

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-19]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1384.5.4.4.6]

داده‌های جدول بالا بیانگر این نکته است که ۴۱/۶ درصد از معلمان نگـرش منفـی نسبت به آموزش تلفیقی کودکان مرزی داشته‌اند و ۵۸/۴ درصد آنها دارای نگرش مثبت به این شکل از آموزش بوده‌اند. لازم به ذکر است که جهت تعیین نگرش مثبت و منفـی از نقطه برش ۴۵ استفاده گردید به عبارت دیگر آندسته از معلمانی که نمره کمتر از ۴۵ بدست آوردند، دارای نگرش منفی و آن گروهی که ۴۵ یـا بیشـتر بدسـت آوردنـد دارای نگرش مثبت محسوب شدند. انتخاب نقطه برش ۴۵، بر این اساس صورت گرفتـه اسـت که پرسشنامه دارای ۱۵ گویه است و بالاترین امتیازی که هر شخص می‌تواند بگیـرد ۷۵ است و حداقل امتیازی که هر فرد می تواند بگیرد، ۱۵ است چنانچـه شخصـی در همـه گویه‌ها گزینه بی‌نظر را انتخاب کند نمره او ۴۵ بدست می آید.

جهت بررسی معنی داری تفاوت دو نسبت موجـود در جـدول شـماره ۴،از آزمـون معنی داربودن تفاوت بین دو نسبت مستقل استفاده شد. Z محاسبه شده در این آزمـون عبارت بود از ۲/۱۱ که از Z جدول در سطح ۰/۰۵ که برابـر ۱/۶۴ است،بیشـتر اسـت.به این ترتیب نتیجه گرفته می شود تفاوت بین دو نوع نگرش معنی دار است.

جهت پاسخدهی بـه سـوال شـماره ۴ پژوهش،گویـه ای تحـت عنـوان "محتـوای کتاب‌های درسی با شرایط دانش‌آموزان مرزی متناسب است"در ابزار پـژوهش گنجانـده شد. در زیر نظر معلمان درباره این عبارت ارایه می‌گردد:

جدول ۶- توزیع فراوانی پاسخ معلمان به عبارت"محتوای کتاب‌های درسی با شرایط ذهنی دانش‌آموزان مرزی متناسب است"

نظر	فراوانی	درصد فراوانی نسبی	درصد فراوانی تراکمی
مخالف	۴۰	۲۶	۲۶
کاملا مخالف	۸۱	۵۲/۶	۷۸/۶
بی نظر	۱۳	۸/۴	۸۷
موافق	۱۵	۹/۷	۹۶/۸
کاملا موافق	۱۵	۳/۲	۱۰۰
جمع	۱۵۴	۱۰۰	—

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-19]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1384.5.4.4.6]

با توجه به داده‌های مندرج در جدول فوق ۱۲۱ نفر در پاسخ به عبارت مذکور پاسخ مخالف و کاملاً مخالف داده‌اند.به عبارت دیگر ۷۸/۶۰ درصد از کل معلمان مورد مطالعه،معتقد بوده‌اند که محتوای کتاب‌ها متناسب با شرایط ذهنی دانش‌آموزان مرزی نیست.تنها ده درصد معتقد بوده اند که محتوای کتاب‌های درسی با شرایط ذهنی این دانش‌آموزان متناسب است.

جهت بررسی مشکلات ارتباطی دانش‌آموزان مرزی با همسالان عادی شان،از پاسخ‌هایی که معلمان به ۵ گویه ۲، ۶، ۹، ۱۰ و ۱۲ داده‌اند، استفاده شده است.از آنجا که گویه‌ها پنج گزینه‌ای هستند، بالاترین امتیازی که به هر گویه داده می‌شود پنج است و بالا ترین امتیازی که در پنج گویه می‌توان داد ۲۵ می‌باشد.نقطه برش عدد ۱۵ در نظر گرفته شد. نمرات پایین‌تر از ۱۵، به معنای عدم وجود مشکلات ارتباطی و نمره پایین‌تر از آن به معنای وجود مشکلات ارتباطی تلقی شده است.

جدول ۷-توزیع نظر معلمان در زمینه مشکلات ارتباطی دانش‌آموزان مرزی

روابط بین فردی	فراوانی	درصد فراوانی
مشکل دارد	۸۰	۵۱/۹
مشکل ندارد	۷۴	۴۸/۱
جمع	۱۵۴	۱۰۰

جدول بالا نشان می‌دهدکه ۵۱/۹ درصد از دانش‌آموزان،از نظر معلمان مشکلات ارتباطی با سایر همکلاسی‌هایشان داشته اند و ۴۸/۱ درصد از آنها با هم کلاسی‌های خود از نظر ارتباطی مشکلی ندارند. نسبت‌های فوق با استفاده از آزمون معنی‌داری تفاوت بین دو نسبت مورد بررسی قرار گرفت. Z به دست آمده از این آزمون برابر با ۰/۴۸ بود که با توجه به این که Z محاسبه شده از Z بحرانی (۱/۶۴)کوچکتر است چنین نتیجه گرفته می‌شود که تفاوت بین دو نسبت معنی‌دار نیست.

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-19]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1384.5.4.4.6]

۲) تحلیل استنباطی:

برای بررسی رابطه سابقه تدریس معلمان و نگرش آنها نسبت بـه آمـوزش تلفیقـی دانش‌آموزان مرزی، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد کـه ضـریب بدسـت آمـده عبارت است از ۰۱۹/- که این میزان رابطه معنی‌دار نیست.

در عین حال جهت بررسی رابطه تحصیلات معلمان و نگرش آنها نسبت به آموزش تلفیقی دانش‌آموزان مرزی از ضریب توافق C پیرسون استفاده شـد کـه ضـریب بدسـت آمده عبارت بود از ۰/۰۳، این ضریب بدست آمـده نشـان از عـدم رابطـه بـین دو متغیـر مذکور دارد.

برای بررسی رابطه بین نگرش معلمان به مشکلات ارتباطی دانش‌آموزان مـرزی بـا نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی دانش‌آموزان مرزی از ضریب توافق C پیرسـون استفاده شد که ضریب بدست آمده (۰/۲۱)نشان از رابطه معنی‌دار بین دو متغیر مـذکور دارد.

برای بررسی میزان تاثیر متغیرهای مختلف بر نگرش معلمان از روش‌هـای آمـاری رگرسیون لوجستیک استفاده گردید. متغیرهای سابقه تدریس، سطح تحصـیلات معلـم، نگرش معلمان به میزان تناسب محتوای کتب درسی،تعداد دانش‌آموزان کـلاس، نگـرش معلمان به مشکلات ارتباطی دانش‌آموزان مرزی وارد معادله شـدند. از آنجـا کـه در ایـن روش آماری متغیر وابسته باید دو مقوله‌ای باشد، در اینجا نگرش معلمـان بـه دو مقولـه مثبت و منفی تقسیم شده است.

جدول ۸- برونداد انتخاب متغیرها

متغیر	ضریب متغیرها	انحراف معیار	Wald*	درجه آزادی	سطح معناداری	ضریب همبستگی
سابقه تدریس	-۰/۰۱	۰/۲۲	۰/۰۰	۱	۰/۹۵	۰/۰۰۰
سطح تحصیلات	-۰/۱۵	۰/۲۲	۰/۴۴	۱	۰/۵۰	۰/۰۰۰
میزان تناسب...	۰/۵۳	۰/۱۹	۷/۱۵	۱	۰/۰۰۷	۰/۱۵۷
تعداد دانش‌آموزان..	۰/۰۰	۰/۰۱	۰/۰۲	۱	۰/۸۸	۰/۰۰۰
مشکلات ارتباطی	۰/۵۶	۰/۱۸	۷/۵	۱	۰/۰۰۵	۰/۱۹
مقدار ثابت	-۰/۰۹	۱/۷۲	۰/۰۰۲	۱	۰/۹۵	----

* Wald: مقدار آماره آزمون Wald برای پی بردن به معنی‌داری ضرایب B متغیرها

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-19]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1384.5.4.4.6]

داده‌های مندرج در جدول شماره ۸ حکایت از آن دارد که با توجه به مقادیر بسیار پایین می‌توان چنین گزارش کرد که معنی داری ضرایب بدست آمده بسیار پایین است. باستثنای دو متغیر که همبستگی مثبت معنی دار ولی پایین با متغیر ملاک دارند(میزان تناسب محتوای کتب درسی(۱۵۷.٪)و مشکلات ارتباطی (۱۹.٪) .سایر متغیرها با متغیر ملاک همبستگی ندارند.به عبارت دیگر، نگرش موجود معلمان نسبت به آموزش تلفیقی متاثر از عواملی است که در این پژوهش مورد بررسی قرار نگرفته اند.

بحث و نتیجه گیری

داده‌ها حکایت از آن دارد که ۴۱/۶ درصد از معلمان مورد بررسی نسبت به آموزش تلفیقی نگرش منفی داشته اند که صرف نظر از اینکه این نگرش منفی محصول چه عواملی است،مطمئناً اثرات سوئی بر فرایند یاددهی-یادگیری دانش‌آموزان مرزی خواهد داشت.

نتیجه قابل تامل دیگر از داده‌های توصیفی مخالفت ۷۸/۶ درصد از معلمان نسبت به تناسب محتوای کتب درسی با شرایط ذهنی دانش‌آموزان مرزی است که نشان از تقلای معلمان از تدریس و عدم دریافت باز خورد مثبت از طرف یادگیرندگان است که این امر می تواند تجربه تلخ ناکامی را در دانش‌آموزان مرزی روزافزون کند.

زمانی که صحبت از توفیق طرح آموزش تلفیقی می‌شود، نقش همکلاسی‌های عادی را به هیچ وجه نمی توان نادیده گرفت. در این پژوهش مشخص شد که ۵۱/۹ درصد از معلمان بر این باور بوده‌اند که دانش‌آموزان مرزی با هم کلاسی‌های عادی خود مشکلات ارتباطی دارند.ضمنا رابطه معنی‌داری نیز بین نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی و نگرش آنها به وجود یا عدم مشکلات ارتباطی دانش‌آموزان مرزی مشاهده شد.با استناد به این یافته‌ها، می‌توان از ارتباط تنگاتنگ عوامل مختلف در توفیق طرح تلفیق مطمئن بود. یعنی حذف مشکلات ارتباطی می‌تواند به بهبود نگرش در بین معلمان منجر شود و بدین وسیله بر کارآمدی طرح تلفیق بیافزاید.

عباسعلی قره شیران(۱۳۸۰) نیز گزارش کرده است که دانش‌آموزان دیرآموز سازگاری اجتماعی پایین‌تری نسبت به دانش‌آموزان عادی دارند. البته این سوال

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-19]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1384.5.4.4.6]

همچنان باقی است که وجود مشکلات ارتباطی را باید به دانش‌آموزان مـرزی نسـبت داد یا به دانش‌آموزان عادی؟

اوا (۲۰۰۳) گـزارش کـرده اسـت کـه عـدم پـذیرش شـاگردان دیرآمـوز از طـرف همسالان عادی به دلیل ضعف در عملکرد تحصیلی نیست بلکه به ایـن دلیـل اسـت کـه آنها کلاس را به هم می‌ریزند،کودکان بد و گستاخی هستند، دشنام مـی‌دهنـد و درگیـر می‌شوند.

درارتباط با سوال شماره ۲ و۳ تحقیق، می‌توان گفت که رابطه معنـی‌داری بـین دو متغیر سابقه تدریس و تحصیلات معلمان با نگرش‌شان نسبت به آموزش تلفیقـی وجـود ندارد. اگر چه ۴۱/۶ درصد از معلمان نگرش منفی داشته‌اند ولـی بـا متغیرهـای مـذکور مرتبط نیستند. نتایج تحلیل رگرسیون لوجستیک نشان داد که ضریب همبستگی نگرش معلمان به آموزش تلفیقی با نگرش آنها به تناسب محتوای کتب درسی با شرایط ذهنـی دانش‌آموزان مرزی برابر با ۱۵۷/ ۰ است. این ضریب از همه ضرایب همبسـتگی گـزارش شده، بیشتر دیده شد.

در مورد تعداد دانش‌آموزان حاضر در کلاس، همان گونه کـه در قسـمت یافتـه‌هـا مطرح شد،۶۴/۴ درصد از کلاس‌هایی که دانش‌آموزان مرزی در آنها مشغول به تحصـیل هستند، ۴۰-۳۱ نفره هستند. در این خصوص،نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد کـه بـین این متغیر و نگرش معلمان رابطه معنی‌داری وجـود نـدارد. بـدون شـک نگـرش بـه هـر موضوعی، متغیر بسیار پیچیده‌ای است که می‌تواند متاثر از عوامـل متعـددی باشـد کـه بررسی آنها در یک پژوهش به سختی اتفاق می‌افتد. ولـی از آنجـایی کـه دانـش‌آمـوزان مرزی در مدارس تلفیقی با مشکلات ارتباطی روبرو هسـتند، ایجـاد و یـا تقویـت مراکـز مشاوره این مدارس ضروری است.در عین حال که جهت برطرف کردن این مشکلات نیاز است تا معلمان با شیوه‌های تغییر رفتار آشـنا شـوند آمـوزش مهارتهـای اجتمـاعی نیـز می‌تواند برای دانش‌آموزان مرزی مفید فایده باشد. تالیف و یا طراحی کتاب‌هـای کمـک آموزشی بیشتر و یا تجهیز مدارس به ابزارهای کمک آموزشی و کمک درسـی مـی‌توانـد معلمان را در آموزش محتوای دروس به این دانش‌آموزان یاری دهد.

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-19]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1384.5.4.4.6]

یادداشت‌ها

1) Mainstreaming
2) Integration
3) Inclusion
4) Opdal
5) Takala
6) Eva
7) Anne
8) Naor & Milgram
9) Bogab
10) Haring,Stern & Qruick sheng
11) kline

منابع

تات، محمد رضا؛ هوسپیان،آلیس(۱۳۷۹).آموزش و پرورش تلفیقی دانش‌آموزان دیرآموز.تهران:انتشارات سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور،پژوهشکده کودکان استثنایی.

عباسعلی قره شیران،زهرا(۱۳۸۰).بررسی مقایسه‌ای پیشرفت تحصیلی و سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دیرآموز پایه اول ابتدایی با آموزش ویژه و دانش‌آموزان دیر آموز با آموزش عادی شهر تهران.پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی.

مینایی، اصغر؛ ویسمه، علی اکبر(۱۳۸۰). عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کم شنوای تلفیقی.پژوهش انجام شده و چاپ شده در پژوهشکده کودکان استثنایی، سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور.

Anne,H.(2002). Teachers attitudes toward the integration of disabled students into their classrooms.Teaching Exceptional Children,3,(45).95-110.

Eva,Bosca(2003).School adjustment of borderline intelligence pupils.summery of doctoral thesis.university of Cluj-Napoca.Faculty of psychology and education sciences.

Naor,M.&Milgram,R.M.(1980).Two preservice strategies for prepairing regular class teachers for mainstreaming.Exceptional Children,47,2,pp 126-130.

Opdal,Liv radi(2001).Teachers opinions about inclusion : A pilot study in a Palestinian contex.International Journal of Disability, Development, and Education , 48 (2) 143-163.

Takala,Margarett(1997).Towards inclusive Schooling.British Journal of Special Education,24,(1),3-6.

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-19]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1384.5.4.4.6]